

ดอกไม้ในวรรณคดีไทย ๙

โดย ชักกลอน ๕๗ 27



๓๗ แสลงพัน

“ช่อตะแบกชาติบุษย์พุทรา ภาระเกด กรรณิการ์ นมสวรรค์
มะลูลี มะลิลลา แสลงพัน อันชั้นแอบช่อชบาบาน”

วรรณคดี : รามเกียรติ์

พระราชนิพนธ์ : พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก

A photograph of a plant with large green leaves and a cluster of red flowers. A small brown lizard is perched on a stem. The text '๓๗ แสลงพัน' is overlaid on the left side of the image.

๓๗ แสลงพัน

แฉ่งพั้น *Bauhinia bracteata*

พืชวงศ์ *Liguminosae*

ชื่อท้องถิ่น ผิดแผกไป ในท้องถิ่น

อีสานนี้ เรียกว่า มั่ง และ แฉ่งพั้น

บางถิ่นเรียก ปอเลี้ยงน ปอเกี้ยงนก็มี

บางถิ่นที่ แฉ่งพั้นแดง แฉ่งตามนั้น

ปลูกตามทุ่ง คลุ่มประตู่บ้าน งามครัน

ดูเข็ดเข็น ทรายอุรา น่ารักจริง

ไม้เถาเลื้อย พาดพันพัน ต้นไม้ใหญ่
เมื่อยงมอไป ข้างคลับคล้าย กระไดลิง

ชูช่อใบ ได้งามตา นามองยิ่ง
เถาแบนจริง อิงแอบต้น พันธุ์จริง

ดอกเป็นช่อ ออกช่อใบ และปลายกิ่ง
ไม้ประดับ ปรับภูมิทัศน์ รั้วรายทาง

ดอกงามยิ่ง พริ้งพราว ไล้กระจ่าง
ทุกก้าอย่าง ข้างเพ็ชร์ดา คราเมื่อยงมอ

สมุนไพร ใช้ดี ที่แรงฤทธิ์
ละลายลิ่มเลือด น้ำเหลืองปรี ซี่พุง

พอกโลหิต ระดูสตรี วิไลคล่อง

ลดพิษหนอง แผลพองหาย กลายเป็นดี

แฉ่งพั้น นั้นมีฤทธิ์ ปลิดเบื้อเมา

ใช้ต้นเถา เอามาต้ม ถล่อมพิษดี

สมุนไพร ขันแย้มยอด ตลอดนี้

จำองดี ควรมิได้ ไข้ช่อยคน



สถิติย์พั้นธุ์ ธรรมสถิติย์

แสดงพันธุภาพไม่เสียอะไรเลย
ออกดอกสีเขียวเหลืองสดใส
บ้างว่ามีกลิ่นดอกขาวฟ้าใส
รูปหัวใจคือส่วนใบคล้ายหัวใจ

ซึ่งมีคำว่าแสดงอย่างแจ่มชัด
ดอกหนึ่งชนิดอย่างคิดไปให้ไกลใจ
ไม่มีพิษมีภัยไปใหญ่โต
ไม่เคยได้อวดลำแดงแสดงใจใคร

ขาวบ้านปลูกแสดงพันได้เป็นยา
ช่วยรักษาโรคภัยไม่หวั่นไหว
มีประโยชน์ทั้งรากผลต้นดอกใบ
สรรพคุณคือสมุนไพรใจดี

เป็นยาขับโลหิตระดูสตรี สีสันที่สีอ่อนนุ่มและเป็นสี
แก่น้ำเหลืองเสียให้กลับกลายเป็นดี แสดงพันนี้ช่วยได้หลายโรค



๑ ไร่รัตน์ ภาคเกษม



แผลงพัน เป็นเถา พันต้นไม้ ใบนั้นคล้าย ขงโค เป็นรูปไข่
 สีเขียวอ่อน โคนใบ รูปหัวใจ ดอกคล้ายใบ ส้มเสี้ยว เถาเกี่ยวมา

ดอกเป็นช่อ แยกดอกย่อย ปลายดอกหยัก ชูน่ารัก บานทั้งต้น คนชอบหนา
 บางคนเรียก ขงโคเถา เจ้าเลื้อยมา จากสวรรค์ ขึ้นฟ้า หรือว่าไร

ดอกสีแดง กลีบเลี้ยงเขียว ฝักเขียวหน่อ สรรพคุณก็ ฟอกโลหิต ตับพิษไข้
 แก้พิษคั้น น้ำเหลืองเสีย เพสียงเหลืองใจ แผลงพัน แก้ได้ ง่ายตายจริง

ดอกขาวก็ น่ารัก งามนักแล้ว ข้างเพริศแพริศ พราดพรุ น้ำดูยิ่ง
 แผลงพัน ต้นนี้ มีจริง ใช้ทุกสิ่ง ทั้งต้นเถา เพริศเพราเอย



ศกุนตลา ณ ทนของคาย



แผลงพันเกล็ดดอกมีสีขาว เกสรยาวสีม่วงแดงตามทีเห็น
 ใต้รูปหนึ่งออกมาอ่อนนุ่มนวลเย็น ของจริงเป็นเช่นไรใจอยากรู้
 ไม้เถาเลื้อยพาดพันต้นไม้ใหญ่ บลายใบแยกสองแฉกคล้ายเป็นคู่
 โคนใบรูปหัวใจข้างหน้าดู กลางหมู่บ้านขมดอกพยับน้ำใจ
 ทั้งยังทำสมนไพรใช้ประจำ เถาแก่น้ำหรือต้มดื่มรักษาฝี
 แก้วคันน้ำเหลืองเสียวกลับกลายเป็นดี เหล่าสตรีบำรุงโลหิตดีดงาม



ดอกพร เดชกุลทอง

แสงพันแสงอันใด ใครจะรู้
ดอกขาวพราดหรรษุดุจดุจดุจดุ
เถาอ่อนช้อยร้อยเกาะไม้ท้อไป
ดุจกระไดรอไว้ให้ไต่ราว

เถาตัดขวางงามองขึ้นราวเสฉรรค์เสก
เด่นเป็นแอกลับขึ้นมันแฉฉฉฉฉ
คล้ายกำแพงเจ็ดชั้นอันแพรพราด
เด่นเสกงามเป็นสมุนไพรอู่กลางดง

ดีเลิศอันเด่นใช้พอกโลหิต
ช่วยขับพิษโรคพิษหนองมีคื่นเคง
เอ็ดานใช้ต้นต้มดื่มน้ำสี่ยบดง
ขึ้นอยู่ยงปลูกประดับเด่นดอกพราว

แสงพันช้อยแรกนั้นเทีร์ู้จัก
เป็นเสกานีพักกักรถไฟยังช้อยคราด
ระหว่างบุรีรัมย์โคราชฉีกฉีกกราด
ยังดูบดงามอยู่ในความทรงจำ



กุศล คำเพราะ



แสดงพัน ละเอียดเห็น เป็นไม้เถา
ต้นบิดงอ ใบหน้าดูบ รูปหัวใจ

เกาะกิ่งเอา เลื้อยเลาะไป ได้โดยใส
ที่ปลายใบ เป็นสองแฉก แตกตามยาว

ดอกเป็นช่อ แยกแขนง ที่ปลายยอด
ยามเบ่งบาน ดอกออกชุก ทุกคราว

สีสดตลอด กลีบเลี้ยงสี มีดอกขาว
เบียดตั้งแถว ละเอียดทรู ในหมักขย

แสดงพัน แสดงใจ ใครกันหนอ
แสดงพัน แสดงใจ ใยกลีบกลาย

ที่เฝ้าร๑ คนงาม ตามนัดหมาย
เช๑หลักทวย หลบไป ไม่เออะเอ๑

แสดงพัน ไม่ช่วยให้ ได้พบบ้าง
คิดคำนึง คำนึงนึ๑ คิดถึงเช๑

คิดถึงน๑๑ นอนนาง อยู่เดิม๑
ฉันผิดเพร๑ ไม่แสดงพัน ฉันแสดงใจ



ศรีฉันทน์ สุวรรณ

แสดงพันธุ์ในตระกูล Buahinia นี้

เป็นไม้ที่หายากโบราณหายาก

เป็นไม้ที่มีนมนานกาเลนา

และเป็นยาสมุนไพร ได้อย่างดี

เป็นเถา ไม้เลื้อยพันไม้ใหญ่ ต้นเถา ใบบิดงอตัดขวางมีสี
เถาบิดงอคล้ายต้นมัน ได้สีนี้ ใบนั้นมีรูปหัวใจคล้ายขงโค

ดอกเป็นสีออกขาวใบและปลายยอด งามน่ากอดน่ารักมากอีกไซ
กลีบดอกขาวแดงเขียวเขียว ไม่โต ฝรั่งแดงใ้ภายในมีเม็ดห้าเม็ด

สรรพคุณเป็นสมุนไพร ใช้รักษา ตามตำราโบราณได้เบ็ดเสร็จ
บำรุงโลหิต โรคผิวหนังคันคันเม็ด ที่ไม่เหลือพอกลือหาระดูสตรี

ต้มเป็นยาแก้ฝีตามร่างกาย ให้อุบายหายไปได้และหน้ายหนี
แก่น้ำเหลืองเสียเลือดเป็นสีมืด ตำรานี้ที่ชาวบ้านเอื้อกันทำ

นิยมปลูกแสดงพันธุ์ในหมู่บ้าน ตามโบราณใช้ทำยาคุณค่าล้ำ
ใช้รักษาโรค ได้หายประจำ ดอกยังนำความงามให้ชื่นใจชื่นดี



อาหนนท์ ศรีวิสูตร



แผลงพันดอกพราวขาวเต็มต้น รับไอฝนรายรุ่งขอบคิ่งห่อผ้า
 เลื้อยเกี่ยวพันยอดเรียวราวเกี่ยวฟ้า งดงามตาเลกสรรเกินบรรยาย
 มีคุณค่าสมนไพรใช้กัถางบ้าน ครั้งโบราณโรคพิษหนึ่งครั้งเดียวหาย
 ต้มน้ำกินฝี่ต่างต่างตามร่างกาย จะพลัดพรายลาจรไม่ยั้งอนมา

แผลงพันชื่อคิดข่องชิตอยู่ ของแผลงเคยรู้ไม่มีค่า
 แผลงหนักคือคำยำอาอา เดี๋ยวน้ำตาเพราะเสียดแทง..แผลงใจ



ขุสิรัตน์ ๑๖๑๖

พลาญ์ยีนซี้อ"แลล่งพ่น"พาทวันเจ็ด
ชวณครุ่นคิดตริกตรองตั้งองมองหา
ว่าซี้อนั้นเป็นอะไรไฉนนา
จักตั้งองหาซึ่งคำตอบปละอบใจเรา

ตั้งองสะดุดหยุดพินิจอยู่หน้าบ้าน
พาเบิกบานเห็นพรรณไม้ในบ้านเขา
พุ่มดอกสวยที่ปลายกิ่งเพลิดพริ้งพราว
โค่นโบราณรูปหัวใจใยแจกปลาย

พรรณไม้นี้ใครรรพคุณดีโบราณว่า
ใช้เป็นยารักษาโรคได้มากหลาย
ใบและต้นใช้ต้มกินแก้คั้นกาย
พูปองหายอีกสีหนองไม่หมองใจ

พอกไล่พิษขบระดูในผู้หญิง
ไม่ประอึงพาส้มลิ้นอายุขัย
ด้วยสีแวงามดู่งองสุดเป็นยองใย
เพราะต้นไม้นาม"แลล่งพ่น"นั้นนั่นเอง



เอฉัยพร แลล่งพ่น



| | |
|------------------------------|---------------------------------|
| แสดงพจน์เป็นเงาพจน์ไม้ใหญ่ | เดี่ยวพาด ไปมิใบเดี่ยวเดี่ยวอนา |
| เป็นรูปไข่ปลายแยกแฉกออกมา | คล้ายกับว่า ใบจางโครบหัวใจ |
| ดอกเป็นช่อแยกแขนงทางปลายกิ่ง | ข้างเดียวจริงกำหยันยาวราวคันทไถ |
| ขอบกลีบดอกย่อยหยักสุดยักใจ | พราวได้สีเขียวแดงดอกแสดงพจน์ |
| ปลูกแพร่หลายไว้ใช้ในหมู่บ้าน | มีคุณค่ามหาศาลตำนานนั้น |
| นำต้นเถาเอามาแช่ต้มน้ำกิน | แก้ผดคันรักษาหายเพราะได้ยา |
| แสดงพจน์แสดงใจไม่รู้จัก | เจ็บปวดนักรักแสดงทางใจหนา |
| จงโคเถาเล่าก็รักจักได้มา | สมน้ำหน้ารักแสดงหน่ายแหย่งไป |



ฤดูพร ฤดูร้อนปากแพรก

นึกถึงนั้น การบ้านนี้ มี ไร่บ้าง มันแค่วังคว้าง ว่างไม่ถูก ลูกในอก
ครั้นจะทำ ลำบากสุด ดุจเงินครก กระจได้ กระจตก ตกเขาแน่ ไม่แก่ตาย

พอนึกได้ ใจดีฉัน นั้นเกียดคร้าน แลสิ่งพัน โยทะกา มันน้ำใหม่
พุทธชาติ ไม่เอาฉัน ตรีภตรองไป ทำไม่ไหว ใจไม่สู้ ฤๅยสุคติ๑๑

โยทะกา ทนนั้น ฉันมีนิตีบ พุทธชาติ อยู่หลับได้ ในสม๑๑
ต๑๑แคะได้ ให้๑๑มา มันน้ำ๑๑ แต่สม๑๑ บวมขำนั้น ฉันระทม

แลสิ่งพัน นั้นหนา เพื่อนยาเอ๋ย ฉันไม่เคย เขยขึ้น คื่นลูข๑๑
จะหอมหวาน บานหุบ หลุบตามลม ไม่เคยดม ขมไม่เคย เลยไม่เคย

ฉันรู้รัก แลสิ่งพัน นั้นชื่อบ้าน ๑๑หนึ่งนั้น ๑๑ธานี ๑๑ไฟ๑๑
๑๑น๑๑ ๑๑ไม่รู้เพียงนิต ๑๑บริ๑๑ระ๑๑ ได้เพียง๑๑ พังเพื่อนเรา นั้นแล้วมา

๑๑กา๑๑ คงเป็นเรื่อ๑๑ ของกา๑๑
คงจำได้ ไม่ลืมเลือน เหมือน๑๑
๑๑นั้น๑๑ ร๑๑นั้น มันใจว่า
๑๑นั้น๑๑ กา๑๑ด้วย ๑๑กัน๑๑

๑๑กุ๑๑ ดูไซริ ก๑๑หลาย๑๑
คนแก่นี้ ใจ๑๑ ไม่ค๑๑
๑๑๑๑ บ๑๑ฉันนี้ เต็๑๑
๑๑ทำ ตามเรื่อ๑๑ ไม่เข้าใจ

๑๑๑๑ ๑๑๑๑ ๑๑๑๑
เรื่อ๑๑ เล็งเข้าใ้ ๑๑๑๑
๑๑๑๑ ๑๑๑๑ ๑๑๑๑



ยี่สิบวันแควน ฉันทนึ่ง รถไฟบ่อย รถนั้นเค๋บอย เคสี่อนย่ำย ส่ายจ๊กจ๊ก
 หักคละอนสั้น ถันไทเอ เดินย่ำยยัก เต่าร้องทัก จักทำแข่ง แขงรถไฟ
 ถันหนึ่งนึ่ง ฉันทแชนฆ่า จำได้ว่า รถวิ่งช้า มาเอื้อเอื้อเอื้อ เอื้อเอื้อเอื้อ
 รถสั้นโยก กระดกโต่ โถรถ(ไฟ)ไทย เรือกว่าควาย ใยต๋องบ่น เจ้าคนโต
 ขายนายหนึ่ง เดินบึงขา หน้าชูเจ็ด ดูหรรเว็ด เบ็ดสะก๊าด บาดตีไว้
 การัดรถไฟ ไถ่ถามนึ่ง ฉันทร้องโฮ ขายคนไก่ ตอบมานั้น ฉันทโคตรฮา
 การัด ไถ่ถาม ตามวิสัย ๑๑ ไทนครับ ขายตอบรับ จับประเด็น เต่นขี้ต๋อว่า
 สถานี ที่๑๖๑ ตรงนั้น สถานีหน้า นี้๑๖แน่ แด-๑๖-พัน



โกวิท ธีรวิโรจน์

เถาไม้เลื้อยแฉะองพันนั้นอยู่ป่า
พาดพันมาเหมือนเถาวัลย์กระหน้หรือ
ดมุนไพรประโยชน์มากจากคำสือ
จดจำขึ้นแฉะองพันให้มันใจ
ยามดอกบานเป็นช่อสีส้มเด่น
หลายหลากสีดูเด่นเห็นสดใส
บานทั้งต้นสดชื่นรื่นฤทัย
ดอกข้างคาลัยชงโคไฉ่ดงาม

ผลเป็นฝักปลูกง่ายให้แปลกยิ่ง มีหลายชื่อเรียกกันทั่วเขตงาม
ปลูกเลี้ยงปลูกเกี่ยชงโคติดตาม ดอกแฉะองามสีขาวพราวพลีดดม
คุณประโยชน์มากมายชงโคลายโรค นิยมปลูกตามโคกในอีสาน
ได้ชื่นชมไม้ปีเื้อเื้อดอกบาน แฉะองพันไม้นี้ช่างมีคุณ



ชงโค น ชัยงใหม่

